

Raportimi financiar dhe agregat i ndërmarrjeve shtetërore (NSH)

Ekipi për Qeverisjen, Grupi i Bankës Botërore (EAQ & Global)

Vjenë, 4 dhjetor 2024

CFRR >>
Centre for Financial
Reporting Reform

PULSAR

Public Sector Accounting and Reporting Program

PULSAR Program is co-funded by:

 Federal Ministry
Republic of Austria
Finance

 Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

Swiss Confederation

Federal Department of Economic Affairs,
Education and Research EAER
State Secretariat for Economic Affairs SECO

Qëllimi kryesor – dhënia e një panorame më të plotë dhe më të saktë të aktiveve neto, borxhit dhe performancës së sektorit publik

2

- Ka kërkesë në rritje që qeveritë të ndjekin performancën e ndërmarrjeve shtetërore (NSH) më nga afër dhe ta përmirësojnë raportimin publik për NSH-të
- Hartimi i raporteve vjetore agregate ka dalë si kërkesë kryesore që qeveritë të japin llogari për përdorimin e fondeve publike në sektorin e NSH-ve, administrojnë rrezikun buxhetor dhe ushtrojnë në mënyrë efektive rolin e tyre si pronare – llogaridhënia për funksionin e shtetit si pronar para parlamentit dhe qytetarëve
- NSH-të po integrohen gjithnjë e më shumë në pasqyrat financiare të sektorit publik
- Raportimi agregat për NSH-të dhe pasqyrat financiare të konsoliduara të sektorit publik u shërbejnë qëllime të qarta, por të dyja mund të plotësojnë njëra-tjetrën për të përmirësuar raportimin publik për NSH-të

Temat kryesore

3

- Kërkesat e raportimit financiar për NSH-të
- Raportimi agregat

Standardet e raportimit financiar të zbatueshme për NSH-të

4

- **NSH-të** – shteti ushtron pronësinë ose kontrollin, qëllimi dhe veprimtaritë e tyre kanë natyrë ekonomike (ofrojnë mallra ose shërbime në një treg të caktuar).
- Pasqyrat financiare për qëllime të përgjithshme synojnë të plotësojnë nevojat e përdoruesve që nuk janë në gjendje t'i kërkojnë njësisë ekonomike raporte që të plotësojnë nevojat e tyre të veçanta për informacion (BSNK)
- Prandaj: Standardet e raportimit financiar të bëra për njësitë ekonomike me veprimtari ekonomike
- Për përdoruesit e jashtëm – aksionarët, huadhënësit, rregullatorët dhe investitorët

Përmbajtja ekonomike dhe modelet tregtare kanë rëndësi kritike për përcaktimin e kornizave të zbatueshme të raportimit financiar

Praktikat e mira në standardet e auditimit dhe raportimit financiar për NSH-të

5

Topic	International standard	Standard-setter
Financial reporting	International Financial Reporting Standards (IFRS) and IFRS for Small and Medium-sized Enterprises (SMEs)	International Accounting Standards Board
Internal audit	International Standards for the Professional Practice of Internal Auditing	Institute of Internal Auditors
Internal control and risk management	COSO Internal Control-Integrated Framework	Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission
External audit	International Standards on Auditing (ISA) ----- International Standards for Supreme Audit Institutions (INTOSAI)	International Auditing and Assurance Standards Board ----- International Organization of Supreme Audit Institutions
Corporate governance	Principles of Corporate Governance SOE Corporate Governance Guidelines	OECD

Source: World Bank, 2014, op. cit.

Transparenca & llogaridhënia e NSH-ve

6

- Nga NSH-të pritet të jenë “më publike se shoqëritë (e listuara) publike” – pronari fundor është publiku i gjerë
- Transparenca nuk është vetëm dhënie informacioni, por edhe cilësia, dhënia në kohë dhe besueshmëria e informacionit që jepet. Kjo mund të ndihmohet nga raportimi i saktë dhe në kohën e duhur, ose në nivel të njësisë ekonomike (NSH të veçanta) ose për NSH-të e vendit në tërësi (raportimi vjetor agregat për të gjitha NSH-të)
- Llogaridhënia – e brendshme dhe e jashtme:
  - llogaridhënia e brendshme – mjedis kontrolli i fortë, përputhshmëri e sistemit të kontrollit të brendshëm me raportimin financiar dhe auditim i brendshëm efektiv mbikëqyrur nga komitete auditimi;
  - Llogaridhënia e jashtme – praktika efektive dhe të pavarura të auditimit të jashtëm, auditim nga KLSH dhe ndjekje e gjetjeve të kontrollit, rol efektiv të rregullatorëve dhe komisionit parlamentar për financat publike

Cilësia e informacioneve të raportimit financiar të NSH-ve

7

- Cilësia e raportimit financiar të njësisë ekonomike matet në dimensione të ndryshme, përfshirë plotësinë, saktësinë, kohën dhe aktualitetin
- Siç duket nga puna në terren e ekipeve të Bankës Botërore, NSH-të hasin në vështirësi për hartimin e raporteve financiare të mbështetura në SNRF
- Raportet e NSH-ve janë shpesh të paplota, ku mungojnë pasqyra ose shënime të rëndësishme të cilat zakonisht do të ishin pjesë integrale e paketës së raportimit financiar; ose mund të jenë të pasakta në trajtimin e fushave teknike ose delikate; ose mund të jenë kaq të vonuara sa që e kanë humbur vlerën kohore ose aktualitetin

Standardet e raportimit financiar

8

SNRF – për NSH-të me rëndësi ekonomike

- Paketë komplekse e standardeve
- Njohja dhe matja kërkojnë kosto dhe punë të konsiderueshme (vlera e drejtë)
- Kërkesa të vështira për dhënien e informacioneve shpjeguese

SNRF për NJVM-të ose SKK

- Për NSH-të e vogla
- Më pak të vështira për njohjen dhe matjen (koncepti i kostove dhe përpjekjeve të tepërta), shpesh lejohet kostoja historike
- Kërkesa më pak të vështira për dhënien e informacioneve shpjeguese
- SKK ose korniza të tjera raportimi (pra, në përputhje me direktivën e BE-së për kontabilitetin) – e përzgjedhur në disa vende për njësitë ekonomike jo me interes publik – zakonisht më pak të vështira

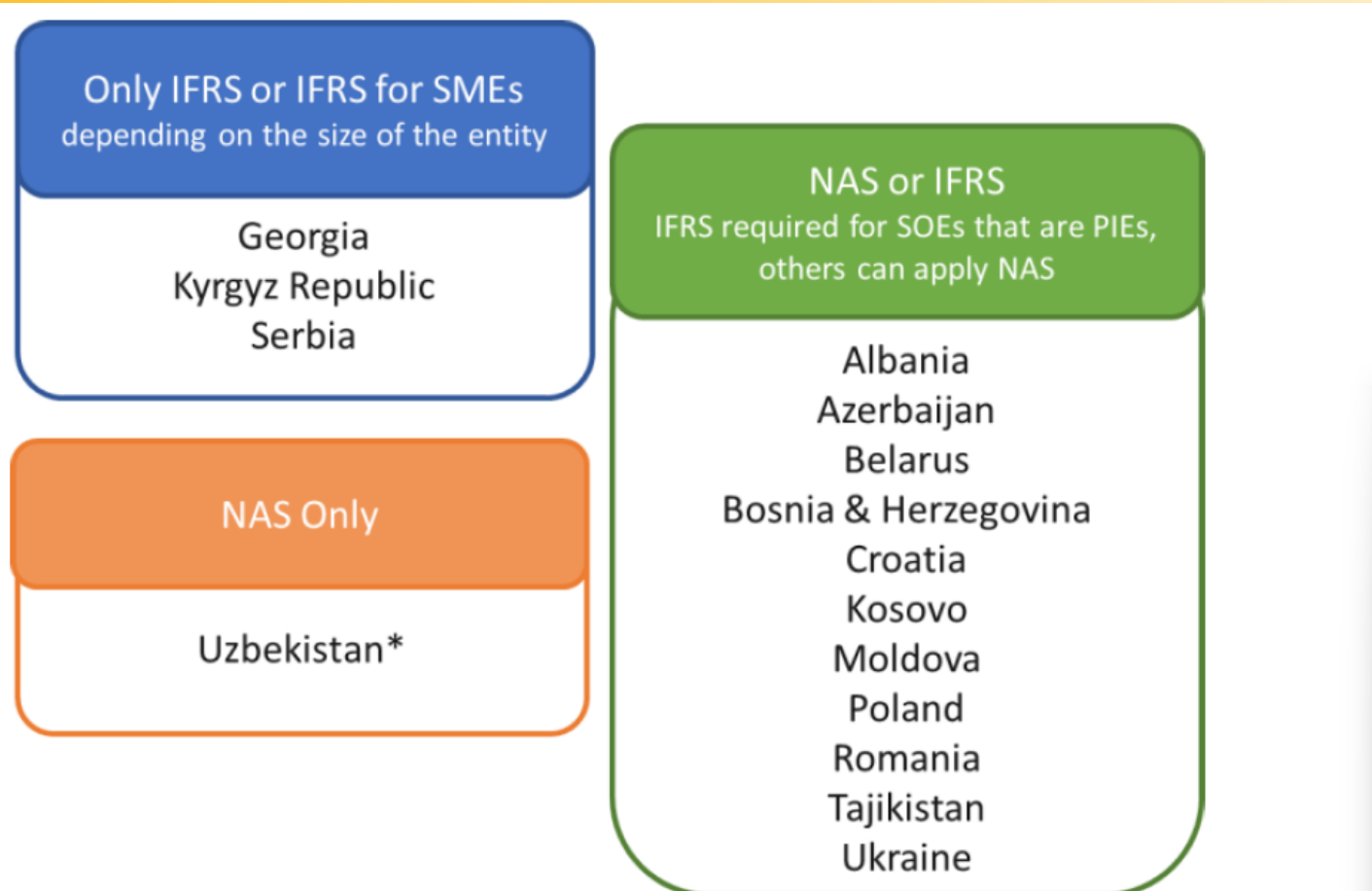
Pasqyrat financiare të konsoliduara! - për NSH-të me filiale/grupe

Standardet e raportimit financiar të zbatueshme në disa vende të rajonit

9

* Uzbekistan is in the process of adopting the IFRS at the time of this Survey.

Burimi: Drejtimi i brendshëm i NSH-ve në EAQ, anketë, BB 2020

Mekanizmat e duhur të llogaridhënies – auditimi & sistemi i kontrollit të brendshëm

10

Standardet

- Standardet Ndërkombëtare të Auditimit
- Audituesit e pavarur
- Institucionet e kontrollit të lartë – shmangët dublimi i auditimeve financiare; përcaktohet objekti

Sistemi i kontrollit të brendshëm dhe mekanizmat e llogaridhënies

- Komiteti i auditimit – shqyrtohen rregullisht auditimet e brendshme dhe të jashtme & kërkojnë masa vijuese
- Auditimi i brendshëm
- Sistemi i kontrollit të brendshëm
- Sistemet e emërimit të audituesve – shmangët roli i konsiderueshëm vendimmarrës nga administratorët
- Deklarata për drejtimin e brendshëm të shoqërisë – parimi “zbato ose shpjego” për kodin e drejtimit të brendshëm të shoqërisë

Disponueshmëria publike e paketës së plotë të pasqyrave financiare të audituara dhe raporteve vjetore

Raportet agregate

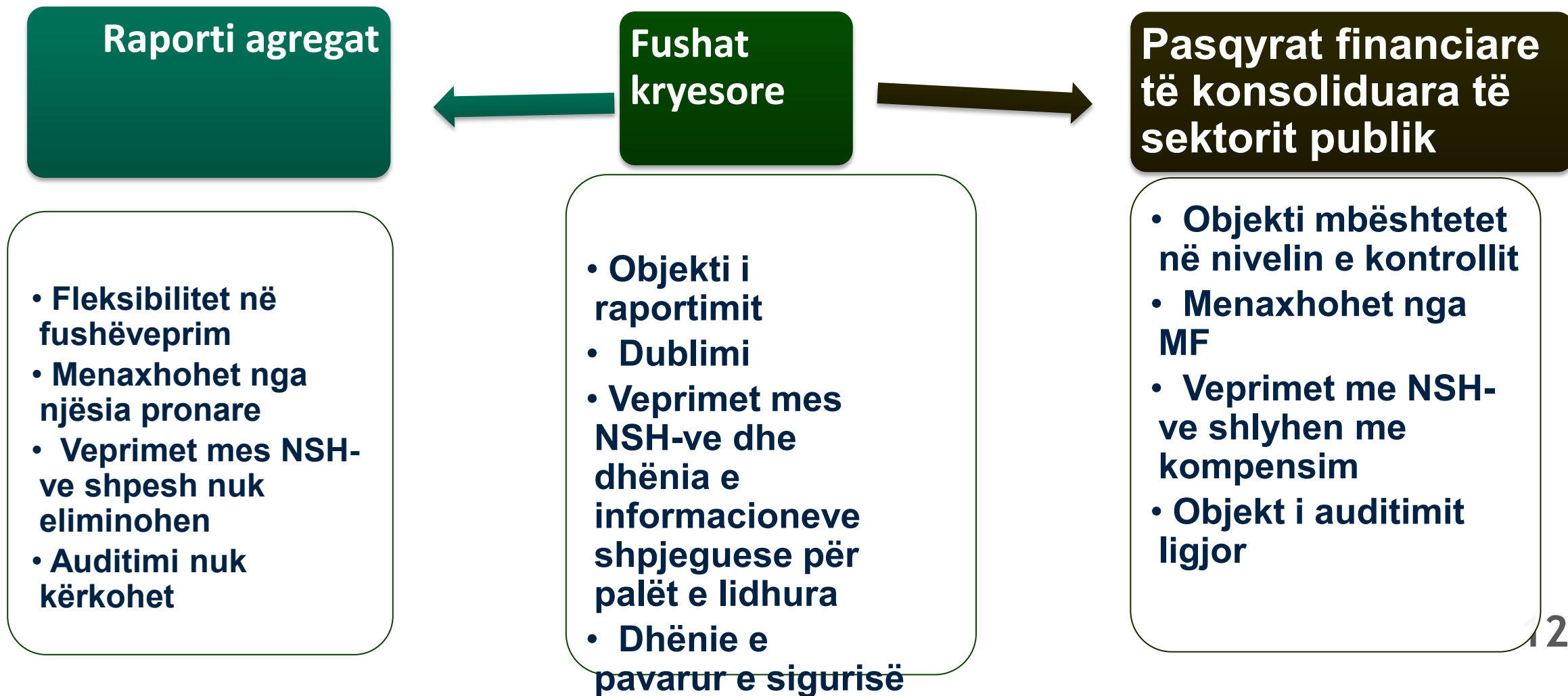
11

- Objektivi i raporteve agregate – rritja e transparencës dhe llogaridhënies në raportimin shtetëror për përbërjen dhe ecurinë e portofolit të NSH-ve
- Raportet agregate – informim mbi ecurinë ekonomike dhe gjendjen financiare të NSH-ve dhe përdorimin e fondeve publike në sektor
- Termi “raport agregat për NSH-të” dallon nga agregimi i pasqyrave financiare
- Raportet agregate të NSH-ve shpesh bëhen publike
- Kornizat ndërkombëtare për drejtimin e brendshëm u kërkojnë qeverive të raportojnë edhe për flukset kryesore nga buxhetet kombëtare drejt NSH-ve, sidomos në lidhje me detyrimet për shërbime publike
- Raportet agregate të NSH-ve po shihen gjithnjë e më shumë si një mënyrë e kuptueshme me të cilën qeveritë mund të informojnë për mënyrën se si e ushtrojnë rolin e tyre si pronar dhe të administrojnë rreziqet buxhetore të lidhura me NSH-të

Çështjet kryesore: Raportimi agregat dhe PFK-të e sektorit publik

12

Raportimi agregat për NSH-të në disa vende

13

- Croatia
- Kosovo
- Moldova
- Romania
- Ukraine (top 100 SOEs only)

Yes

- Albania
- Azerbaijan
- Belarus
- Bosnia & Herzegovina
- Georgia
- Kyrgyz Republic
- Poland
- Serbia
- Tajikistan
- Uzbekistan

No

Përfitimet

- Relativisht të arritshme në mjediset me kapacitet të ulët; mbështetet në të dhënat ekzistuese
- Rrit transparencën për ecurinë e NSH-ve të veçanta dhe portofolin e përgjithshëm (një burim unik për informacione për NSH-të)
- Ndhmon administrimin e rreziqeve buxhetore
- Nxist mbajtjen parasysh të treguesve financiarë (p.sh., metrika mjedisore, shoqërore ose të qëndrueshmërisë)
- Nxist qeveritë të kryejnë një rol aktiv të pronësisë

Kufizimet e mundshme

- I vështirë në zbatim kur funksionet e pronësisë janë të fragmentuara
- Veprimet me NSH-të e tjera si palë të lidhura – mund të mos reflektohen siç duhet
- Mund të kërkojë investim në formim personeli ose sisteme informimi për efikasitetin

Përmbajtja e raporteve agregate – praktika e mirë (1)

15

Raportimi për çështjet me rëndësi materiale, përfshirë informacionet në lidhje me qëndrueshmërinë, aspektet e drejtimit të brendshëm, si edhe për arritjen e objektivave të politikave publike. Informacionet duhet të japin një pamje të plotë, të qartë dhe të besueshme të portofolit të NSH-ve dhe të jenë cilësore, të krahasueshme, koncize dhe të arritshme nga publiku, përfshirë përmes komunikimeve digjitale.

- mbulon të gjitha NSH-të me rëndësi ekonomike dhe kjo e bën mjet të rëndësishëm për dhënien e informacioneve shpjeguese drejtuar publikut të gjerë, ligjvënësve dhe mediave
- raport përshkrues vjetor me informacione lidhur me ecurinë e portofolit të NSH-ve
- korniza e përgjithshme e llogaridhënies së njësisë ekonomike pronare – një mekanizëm për të raportuar para ligjvënësve ose organeve të tjera përfaqësuese

Përmbajtja e raporteve agregate – praktika e mirë (2)

16

Panorama e plotë e madhësisë dhe shpërndarjes sektoriale të portofolit të NSH-ve sipas rastit dhe ecurinë e portofolit dhe të NSH-ve të veçanta për periudhën e raportimit

- Elemente “që shohin nga ardhmja” në mbështetje të krijimit të vlerës
- performanca financiare dhe vlera e NSH-ve të veçanta, performanca në lidhje me treguesit kryesorë përkatës jo financiarë
- bëhet e ditur vlera totale e portofolit të shtetit, pasqyra e përgjithshme e politikës shtetërore të pronësisë dhe si është zbatuar
- organizimi i funksionit të pronësisë, propozimi dhe emërimi, përbërja, kualifikimet dhe shpërblimi i organeve drejtuese të ndërmarrjeve shtetërore, informacion i përgjithshëm për zhvillimin e NSH-ve, informacion financiar agregat dhe raportimi për ndryshimet në këshillat e NSH-ve
- Treguesit financiarë kryesorë: qarkullimi afarist, fitimi, flukset monetare nga veprimtaritë e shfrytëzimit, investimet bruto, kthimi mbi kapitalin, raporti kapital neto/aktive dhe dividendët, përqindja e punësimit dhe informacione të tjera që kanë rëndësi për praktikën mjedisore, shoqërore dhe të drejtimit të brendshëm
- raportim i veçantë për NSH-të më të rëndësishme
- standardet e raportimit të zbatueshme për NSH të veçanta dhe nga njësi ekonomike që ka pronësinë kur paraqet informacion agregat sipas portofolave

Përfundime kryesore

17

- Raportimi financiar i NSH-ve të veçanta ose grupeve të NSH-ve (konsoliduar) – burim i rëndësishëm informacioni
- Informacionit duhet të jetë i besueshëm dhe i disponueshëm – auditim dhe publikim
- Raportimi agregat – mjet për të dhëna agregate dhe mekanizëm solid i llogaridhënies
- Pasqyrat financiare të NSH-ve (dhe grupeve) dhe raportimi agregat duhet të jenë burim i mirë informacioni për konsolidimin në raportimin financiar të sektorit publik

Alternativat e reformave për cilësi solide të informacioneve financiare të NSH-ve

- Standarde solide të raportimit financiar
- Kërkesat për auditimin
- Kërkesat për vënien në dispozicion të publikut
- Masa organizimi solide të drejtimit të brendshëm për raportimin financiar dhe auditimin, përfshirë komitetet e auditimit dhe sisteme kontrollit të brendshme dhe auditimi solide
- Kërkesat për raportimin agregat